

FOISOARA

TELEGRAFULUI ROMAN.

Nr. 23.

Sibiu 4 Noembrie 1876.

Anul I.

Apare la doue săptămăni. Corespondințele să se adreseze la redacțiunea Telegr. român cu adausul „pentru Foișoară“.

Interesul deșteptat prin învățământ să fie nemijlocit.

Pentru a arăta în mod mai evident în ce consistă interesul pretins de învățământ este de lipsă a dîstinge întră interesul nemijlocit și mijlocit. Ocuparea spiritului cu un obiect poate să aibă două feluri de motive: sau că spiritul află o plăcere la acel obiect de câte ori revine asupra lui, sau că obiectul, de care se ocupă, 'l voiesce numai pentrucă trebuie să 'l voiească spre a ajunge la al doilea obiect, pre care 'l poftesce, d. e. când cineva învață, nu din plăcere la cele știute, ci pentrucă așteaptă laudă, remunerațiune, sau calculează prin învățatură a ajunge la o pozițiune oarecare socială, prin care i se asigură existența. In ambele casuri zicem despre obiect, că interesează spiritul.

De o natură este însă interesul d'ântei și de altă natură este interesul al doilea. Interesul d'ântei este interesul cel adevărat pedagogic, pretins de învățământ ear' interesul de categoria a doua este un interes comun, care nu se deosebeste intru nimic de poftesce, cari a priori sunt contrare educațiunei.

Interesul cerut de învățământ se poate numi interes nemijlocit, ear' interesul comun se poate numi interes mijlocit.

S'a arătat, că poftesce, ce totdeauna turbură spiritul, trebuie eliminate prin educațiune; pentru a dovedi acum, că nici interesul mijlocit n'are loc in educațiune, ajunge să arătăm, că interesul mijlocit nu este altceva decât o poftă.

Să zicem că cineva învață numai pentru a ajun-

ge prin învățământ in condițiuni mai favorabile ale vieței sau pentru a-și câștiga mai ușor pînca de toate zilele; dar' să nu trecem la viața practică, să rămănem încă la viața de școală! Să presupunem, că un școlariu învață numai pentrucă i s'a deschis prospecte a avansa in locațiune, sau pentrucă să depună un examen bun, sau știind că va fi laudat. Toate aceste nu sunt altceva decât niște poftesce in spiritul școlariului, care nu îmbunătățesc ci inveninează spiritul lui; de aceea vai de acele institute de învățământ, unde să învață numai din interes comun numit și interes „practic“.

Scopurile și interesele practice ale vieței, deși ele încă trebuie considerate la învățământ, nu pot să fie scopul învățământului educativ.

Dincontră cu totul de altă natură este interesul nemijlocit. El nu este un mijloc de animare din afară spre învățământ, ci este un interes liber, neegoistic și neconsciu, prin care elevul nu din motive străine se cufundă in studiu, ci pentrucă această ocupație in sine și pentru sine este ceva atrăgător, ii înalță și indestulesce spiritul.

Interesul mijlocit preponderând la un individ conduce sigur la egoism, materialism și plăceri ordinare. Pentru omul egoist ori ce lucru 'și are preț numai încât ii oferă un câștig; egoistul este totdeauna cel mai unilateral in judecata sa și interesul mijlocit din care răsare egoismul nu reprezintă puterea deplină a voiei. Dincontră interesul nemijlocit in sine este puterea si vieța, ba putem zice isvor de vieță in om; pentrucă spiritul 'și manifestează puterea sea prin conținutul ideilor sale, cari 'l ridică la conștiința de sine si 'l pune in mișcare.

Ideile singure pentru sine pot rămăne in spirit o masă moartă pînă când interesul nemijlocit nu le pune in mișcare dănd nascere adevăratei vieți spirituale.

Mișcarea vie a ideilor în spiritul omului, provocată prin interesul nemijlocit produce simțământul plăcerii. Plăcerea aceasta, sprijinită de fantasie, dă omului siguranța internă, care îl conduce la fapte din afară. Siguranța internă, care constă în a 'și fi cugețat omul o lucrare ca deja seversită, este energia în om. Energia, care în sine este un simțământ al puterii de a pune în lucrare cele, cugețate, este de cea mai mare însemnătate pentru caracterul elevului.

Fiind deci interesul nemijlocit sau plăcerea la o lucrare atât de însemnată pentru educațiune, este de lipsă ca chiar prin învățământ și la învățământ să se susțină vioiciunea și plăcerea elevului la studiu. Stricacios ar fi învățământul pentru educațiune, când, în loc să deștepte plăcerea în elev, l'ar lipsi de curagiu și deprimându-l i ar slăbi și voia. Aceasta s'ar pute întâmpla, când spiritul elevului, grămădit preste măsură cu lucruri prea grele încordându-se și obosindu-se prea tare, s'ar descuragia și nu ar ajunge nici odată ținta sa.

Lipsa de încredere în sine se arată mai ales când interesul mijlocit preponderază la învățământ. Scolarul, carele învață numai pentru ca să devină lăudat, remunerat și preferit înaintea colegilor sei, este pe cale a deveni un egoist. Egoistul este unilateral. El numai acolo desvoaltă putere spre a face ceva, unde aduce cu sine și cere interesul seu mijlocit. Dacă ai scos pre egoist din o sferă a lucrării, unde el înceată a mai avè interesul seu, la care a calculat, îi desecă puterile. Ori ce altă lucrare, care nu servește ca mijloc pentru ajungerea scopurilor sale egoistice, îi devine o sarcină, și chiar și unde dispune de mijloace spre ajungerea scopului seu, pășește la lucrarea sa cu nesiguranță, timid și cu pusilanimitate, pentru că lucrarea nu îl interesează nemijlocit, ci lucrarea i este un „malum necessarium“.

Din aceste adevăruri răzimate pe psihologie, rezultă pentru știința pedagogică, ca învățătorul să nu producă în elev disgust la învețare, ci tot deuna să-i păstreze voia bună și plăcerea de a înveța bucuros, și nesilit.

Spre acest scop trebuie a feri pre elevi de toată învețarea fără înțeles, mecanică și silită. Când cineva nu învață bucuros, nu învață nici iute și nu pătrunde bine în lucru; din contră plăcerea la învețat, precum la ori ce lucrare, învinge greutatețile, ce se pot ivi.

Interesul nemijlocit pretins de pedagogie se deșteaptă în elevi prin un metod rațional, așa d. e. pentru a deștepta plăcerea elevilor la obiectele de înve-

țământ trebuie a începe cu elementele și cu relațiunile fundamentale ale obiectului de învățământ; până când învățătorul n'a parcurs cu esactitate elementele, nu-i este permis a trece cu grabă mai departe. Având odată o basă solidă și sigură el [poate să pășească mai departe legând lucrurile noue de cele vechi, lucrurile necunoscute de cele cunoscute; să se ocupe mai întâi cu părțile apoi cu întregul.

La metodel cel corespunzător pentru a susține interesul și plăcerea la obiectele de învățământ contribuie și priceperea învățătorului de a se ști acomoda gradului de dezvoltare al minții elevilor spre a pricepe pre scolari și a fi priceput de deșii. De acesta se ține măiestria: a pune scolarilor întrebări potrivite, a nu face sărituri și a ști lega cunoștințele de cunoștințe.

Ear' cât pentru persoana sa, proprie zis, învățătorul să nu se prezenteze scolarilor ca un om posomorit, aspru, sec, supărăcios, mănios; să nu creadă că, prezentându-se mai amicabil, mai vesel și tractând cu scolarii cu blândețe ar deroga ceva autorității sale. Școala să nu se prezenteze ca un loc de pedeapsă, sau ca o temniță. Ci din contră scolarii în curend să se convingă, că școala este un loc, unde petrec ei cu plăcere.

Dacă în general știința pedagogică pretinde aceasta dela învățători, indoit trebuie să o accentuăm pentru școlarele române. Mulți părinți români, cari înșiși n'au mers nici odată la școală—și de acestia nu sunt puțini—fiind plini de prejudețe despre școală, până încă n'au dus pe copiii lor la școală, le fac fel de fel de idei greșite despre deșna, amenințându-le de câte ori fac vre un reu, a'i da pe mâna învățătorului, care Astfel un învățător de ai noștri vine în poziție a se lupta cu atari prejudețe, ce scolarii le aduc cu sine de acasă. Învățătorii noștri sunt datori indoit a-se sili spre a convinge pre scolarii sei, că școala nu este un loc de pedeapsă, precum 'și au inchipuit ei, și că învățătorul nu este un tiran, ci un amic și părinte bun, care le voiesce lor totdeauna binele. Pe calea aceasta va ajunge a deștepta în scolarii sei plăcerea pentru școală.

Pentru deșteptarea interesului la învățământ și a plăcerii cătră școală trebuie lucrat încă din școala poporală. Școala poporală, ori din care punct de vedere o vom privi, sau din punctul de vedere al învățământului educativ, sau din al învățământului pentru scopurile practice ale vieții, nu poate promova învățământul fără a fi deșteptat mai întâi plăcerea scolarilor cătră învățatură. În special cu privire la educațiune este trebuință a deștepta și în elevul școlai

poporale un grad oare care de interes nemijlocit la obiectul învățământului, căci la din contră lasându-l a învăța pentru că învățătura i va fi de lipsă odinioară ca meseriaș sau industriaș, îl facem cu totul dependent dela trebuințele vieții și formăm din astfel de indiviți o plebe de rënd, care nu este capabilă a se emancipa nici odată de interesele zilnice, materialistice. Prin interesul deșteptat la învățatură însă, prelungă aptitudinea practică, omul gustă o viață mai înaltă și spirituală.

Ceea ce s'a negles în scoala poporală în privința deșteptării interesului, și a plăcerii la învățatură, nu se poate repara la vârstă mai năintată; dacă un scolar a apucat dela început a privi scoala de o sarcină și de chin, cu anevoie se va pute mai târziu elimina din spiritul lui această părere greșită.

Insemnătatea interesului la învățământ o au accentuat încă Ratic, Comenius, înainte de a fi ajuns știința pedagogică la progresul ei de astăzi. Basedow de asemenea s'a ocupat cu mijloacele a sustine viciunea și plăcerea întră scolari. Dar' mijloacele admise de Basedow, precum remunerațiuni și intermezuri de tot felul în decursul învățământului, prin cari învățământul devine ca o jucărie, nu sunt corespunzătoare. Plăcerea momentană și respective schimbarea momentană a glumei cu serioșitatea, intrerumperea fiului de învățământ cu povesti pipărate de tot felul încă nu fac interesul pedagogic; ba, după cele ce am arătat mai sus, este chiar contrar aceluia. Interesul pedagogic trebuie să fie produs nemijlocit din învățământ și este durabil și legat sub toate împrejurările de obiectul învățământului. Dacă pricepe învățătorul a anima și incuragia pe elevul seu, dacă pricepe a deschide multe izvoare din spiritul elevului, dacă pricepe a delătura toate pedecile, ce ar pute împedeca cursul lin al vieții spirituale sau cu alte cuvinte, dacă pricepe a deștepta interesul nemijlocit, după care elevul și pasce ochii spiritului, la cunoștințele sale și caută a străbate tot mai profund în ele, prin aceasta el a pus temelie și a întărit viața lui și totdeodată a deșteptat plăcerea spre lucrare, nu spre lucrarea silită ca a unui sclav, ci spre lucrarea morală, spontană, care este sprijinul cel mai puternic al religioșității și moralității în înțeles propriu. Cuvintele „ora et labora“ (roagă te și lucră) de mult stau unul lângă altul conținând o îndreptare a vieții practice. Ideea cuprinsă în aceste cuvinte are o însemnătate pedagogică. Această maximă de viață se adevărește numai dacă lucrarea pretinsă isvoresce dintr'un interes nemijlocit; pentru că după cele premerse nu ori ce lucrare corespunde recerșitelor făcute din punct de vedere pedagogic, chiar dacă lucrarea s'ar înfășoșa în afară ca legală și laudabilă. Lu-

crarea preste tot, și pentru noi în special lucrarea învățării, care țintesce a ajunge cu degrabă oare careva rezultate și a secera fructe, se razimă pe un interes mijlocit. Nu o astfel de lucrare, cere pedagogia; ci ea pretinde ca lucrarea și respective învățarea să easă din interes nemijlocit, adică elevul să învețe nu pentru că prin învățatură ajunge a i se remunera o ste ne a la, ci pentru că în ocupația sa nemijlocit află interes și plăcere, care îl fac a nu simți nici odata o ste ne a la.

Dr. Il. Pușcariu.

Pomaritul

in

gradina scoalei.

(Urmare).

r. *Inlocuirea pomilor periși.* Din când în când se întâmplă ca, unul sau altul dintră pomi să degere sau să se usce în urma boalelor, bătrânețelor etc. Astfel de pomi se inlocuesc prin alți pomi sănătoși și tineri. Inlocuirea se face săpând în urma trupinei scoase o groapă mai adâncă și mai largă decum se obicinuesce la cea d'ântei plântare. În locul pământului oarecum sleit ce se scoate din groapă ne servim de un pământ mănos și proaspăt, care se aduce din vecinătatea imediată sau de aiurea. Nu este recomandabil a plânta în locul unui pom un alt pom de acelaș soi.

Înainte de a procede la o nouă plântare a pomului, pământul trebuie îngrășat și cultivat în restimp de cel puțin 3 ani cu plântă de săpă, precum sunt: cartofii, cucuruzul (porumbul), fasolea etc. Această lungă intrerumpere este de lipsă mai ales dacă avem cauză a presupune, că pământul a sărăcit așa, încât rădăcinile fiitorilor pomi nu vor afla indetule materii nutritoare. Când totuși una sau altă cauză ne ar silă să replântăm pomul fără amănare, atunci să nu uităm a schimba cel puțin planul împărțirii de mainainte făcând nouele gropi aiurea, ear nu în locurile din cari s'au scos trupinile bătrâne.

s. *Cultura pământului.* De regulă din 6 în 6 ani, reamintim, pământul din jurul pomilor trebuie săpăt și scormonit cât mai adânc, afară dacă avem a face cu pomi plântați în agri sau în grădina de legumi,

unde pământul și așa se scormonesce adeseori. Într'un cas și într'altul nu este ertat a răni și a tăia rădăcinile cu unelte, de cari ne folosim cultivând pământul din apropierea pomilor.

În vreme de secetă pomii mai tineri trebuie din când în când udați, mai cu samă dacă pământul din firea sa este uscăcios. Udatul se face, repeșim de nou, sara sau dimineața pe răcoare.

Ca o rară excepțiune aflăm pământuri grase, unde pomii rodesc cu imbelșugare fără de a ave neapărată trebuință de îngrășări măestrite. Zicem neapărată; căci chiar și pentru aceste puține pământuri oare-cum privilegiate de natură, gunoirea nu este de prisos.

Ingrășarea cu gunoiu a pământului din apropierea rădăcinilor, experiența dovedește, este cel mai puternic mijloc de a spori dezvoltarea pomilor și cu ea cantitatea și calitatea recoltelor. În această privință pomii sunt întocmai celorlalte plante, cari și ele se desvoaltă și rodesc cu atât mai tare, cu cât pământul s'a fost îngrășat mai bine.

Între gunoiurile priincioase pomilor se numără: compostul, gunoiul putred de grajd, gunoiul fluid (urina, sângele și escrementele din eșitori în amestec cu apă), cenușa, funinginea și găinațul.

La prepararea gunoiului fluid, metoda cel mai potrivit este deșertând într'o groapă largă escrementele din eșitori, cari amestecate cât mai bine cu urină, sânge, cenușe și multă apă, rămân în starea aceasta în restimp de vre-o două săptămâni. Gunoiul fluid se aplică toamna după culesul poamelor sau vara aproape de seceriș. Gunoirea însăși se face trăgând la o distanță potrivită împrejurul pomilor câte un șențuleț, în care se toarnă gunoiul fluid. Indată ce acesta s'a străcurat în jos, șențulețele se astupă cu pământul scos. După experiențele culese până astăzi, gunoiul fluid are mai ales asupra roadelor din anul următor o iniriure foarte puternică. Se află însă întră pomii câteva specii, cărora nu le priesce gunoiul fluid precum nici gunoiul de grajd. Aceste specii sunt: cireșii, vișinii, nucii și în deosebi persecii, cari și unii și alții trebuie gunoiți cu compost, cenușe etc. Ingrășarea cu gunoiu fluid se poate repeși în aproape fiecare an. Gunoiul putred de grajd, compostul, cenușa etc. se aplică de regulă la 2—3 ani.

Întrebuințat în cantități prea mari, gunoiul poate ave urmări rele pentru pomi. Dovadă despre aceasta ne pot fi boalele, de cari vedem pătîmind lemnul și fructele pomilor creșcuți aproape de eșitori, grămești de gunoiu etc.

Rămășițele cadavrelor fiind putrede se pot și ele întrebuința, însă numai în amestec cu compost sau gunoiu de grajd. Gunoiul proaspăt de grajd, reamintim de nou, nu priesce pomilor.

Animalele stricacioase pomilor, boalele și alte neajunsuri.

A. Animalele.

a. *Sugătoarele și paserile.* Epurii având pe unde intra se apucă și rod coaja despoind mai ales merii și perii tineri până și de o parte a lemnului. În contra epurilor se recomandă imblojirea trunchiurilor cu mărăcini, spoirea cu lapte de var în amestec cu funingine, cu sânge de bou, în care s'a stins var sau cu o cirueală preparată din lut, urină și bălegar etc. A unge coaja cu păcură nu este ertat. Coaja deja vătămată se poate tămădui, dacă ranele se neteșesc cu tăișul cosorului și apoi se ung cu rășină de altoit sau se leagă în câte o fâșie de pânză, care s'a fost uns cu o alifie preparată din lut, bălegar și puțină cenușe.

Cărțițele (sobolii), cari și ele aduc stricăciune găurind pământul printră rădăcini și scoțind mușioaie, se pot stirpi în mai multe chipuri. Mijlocul cel mai simplu este tornând în gaurile lor apă în amestec cu petrolu sau cu oleiu de terpenin. De altminterlea cărțițele urmăresc rimele și larvele insectelor și astfel ele se pot privi totodată de animale folositoare.

În contra șoarecilor, cari rod rădăcinile și mănăncă simburii sămănați, se recomandă aluat de fosfor, brânză otrăvită cu fosfor etc. Vrășmașii lor naturali sunt: pisicile, câinii, cioarele și alte paseri.

Între sugătoarele stricacioase se mai numără: *veverițele, nevăstuicile, jderii* etc.

Unele puține soluri de *paseri*, precum sunt corbi, cioarele etc. strică prin aceea, că se așează pe pomi, încovind și rumpând mlădițele tinere. Spre a întimpina aceste pagube n'avem decât să implântăm aici coala printră pomii tineri câte un par lung și înzestrat la virf cu o cruce de scândură, pe care pasarile amintite bucurose se așează având astfel un loc înalt, de unde să poată pândi după hrana lor. În contra paserilor mai mici, dintră cari unele aduc mare stricăciune, ciocnind și mănăncând poamele și rumpând mlădițele mai fragede, se recomandă presărarea cu grăunțe otrăvite a locului din apropierea pomilor, în

cingerea crengilor cu apă vătăată etc. Mijlocul cel mai sigur este negreșit paza bună mai ales pe timpul coacerii poamelor.

b. *Omidete*, acești vrăsmași neimpăcați ai pomilor merită o deosebită luare aminte. Omidetele se ivesc din ouăle fluturilor. Prin urmare cel mai sigur mijloc de stîrpire ar consta firesc în prinderea și omorirea fluturilor și în deosebi a femelelor până a nu fi depus ouăle cari adese le întâlnim grămădite pe trunchiuri, crengi și frunze sau pe pari, garduri etc. Ostăneala ce ne-am da stîrpind cuiburile de ouă și indemnând și pre vecinii noștri să facă asemenea ar fi însoțită de o recompensă mai mult decât bogată.

Recunoaștem earăși, că omul nar pute face mare ispravă, ori cât de tare s'ar trudi să stîrpească ouăle, omidetele și fluturii, dacă nu ar păși la mijloc natura însăși, dacă omidetele în lupta pentru existență nu ar deveni prada numărșilor vrăsmași naturali, cari le urmăresc zi și noapte.

Nimic mai firesc decât a privi vrasmașii omidelor și insectelor stricăcioase preste tot de cei mai fideli și mai folositori amici ai omului, de împreună muncitori neobosiți în pometurile noastre, muncitori, cari pentru imensele serviții ce ne fac nu cer din parte-ne decât c r u ț a r e. Adevărat că unii din vrasmașii insectelor stricăcioase, precum sunt d. e. cărțițele, cioarele, vrăbiile etc. fac și pagube cari însă sunt neasămănat mai mici decât folosul ce aduc contribuind la împușinarea acelor insecte.

(Va urma).

D. Comșa.

Bibliografic.

I.

Geografia Ungariei și elemente din geografia generală, pentru scoalele populare, de Dr. Nicola Pop, profesor la gimnasiul român din Brașov. Tipografia lui Römer și Kamner 1876.

Sub acest titlu a apărut acum de curând o cărțică de 63 pagine, 8° mic, carea are de scop a umple o lacună foarte simțită a literaturii scoalei noastre populare. O privire în această cărțică ne învață că, autorul s'a abătut dela vechiul sistem irrațional, care începea învățămîntul geografic în scoala poporală cu

geografia matematică și fisicală și numai în sfîrșit ajungea a tracta și despre ceea ce zace elevului mai aproape, adecă : despre patria lui. Avînd în vedere indegetările metodice moderne, dl. Pop a urmat tocmai calea inversă, începînd cu ce este elevului mai cunoscut și trecînd apoi gradat la cele necunoscute.

În introducerea autorul arată cum și cu ce se înceapă învățămîntul geografic în scoala poporală. Purcedînd dela orientarea elevilor în scoală, învățătorul va trece la explicarea conceptelor despre comună, teritoriul comunei, climă, produse, locuitori, cultură spirituală, autorități publice ; va spune în sfîrșit ce este ținut, țară, stat și numai după predarea acestor noțiuni pregătitoare va introduce pre scolari în cunoașterea patriei lor și a țărilor din jurul ei.

Obiectul, despre care autorul și-a propus să tracteze, se începe în cap. II. cu tractarea în special a geografiei statului nostru, Ungaria, care se espune după noua împărțire în comitate, pusă numai în acest an în practică. Dela privirea generală asupra regatului Ungariei : părțile constitutive, marginile, munții, lacurile, riurile, canalurile, produsele, industria și comerțul, locuitorii, religiunea, cultura spirituală, constituția politică, trece la privirea în special a părților Ungariei. La cetățile, comunele principale și la alte locuri interesante se adauge pe scurt dacă au însemnătate pentru agricultură, comerț, industrie etc. sau pentru istorie. Autorul continuă apoi cu Austria și celelalte state europene, înșirîndu-le după apropierea, în care se află cu privire la patria noastră. În capitulul IV se face o privire asupra Europei întregi, apoi asupra celorlalte continente (V) ; în sfîrșit vin noțiunile din geografia fisică și matematică a pămîntului (VI) și a lumii (VII).

Astfel copilul pășese treptat dela cele cunoscute la cele necunoscute. Mîntea lui fragedă nu se încarcă cu un balast de numiri și date seci, ci cîștigă noțiuni clare și de folos pentru cercul seu de activitate.

Din întreaga lucrare ne convingem că, dl. Dr. Pop a aplicat multă grijă și atențiune la compunerea Geografiei și a știut îmbrăca materialul în o formă precisă, în stil bun și în limbă preste tot curată. Espunerile sunt făcute pe scurt ; ele au să servească mai mult spre a sprijini memoria elevului, care învățăturile mai pe larg le va auzi din gura învățătorului. Pe lângă toată scurtîimea cuprinsului, nimic esențial nu s'a trecut cu vederea ; autorul a știut se evite atât prea multul, cât și prea pușinul. Astfel cartea DSale coresponde unei bune cărți de scoală pentru clasele primare. Totuși ar greși învățătorul, care ar da scolarilor simplu să învețe pe din afară „din doscă

in doscă" materialul din „Geografia Ungariei“. Prin o astfel de procedură s'ar nimici toate intențiunile autorului și tot efectul metodului bun, urmat de densul.

Pe lângă multele părți bune, aflăm în cărticica Dlui Pop și unele scăderi, cari nu le putem trece cu vederea, cu atât mai vortos nu, cu cât pretendem dela o carte, menită pentru tinerimea din scoalele populare, ca chiar și greșeli mai mici să fie incunjurate cu scrupulositate.

În introducere, unde se dau îndrumările metodice pentru începerea învățământului geografic, și cari abunăsămă sunt menite numai pentru învățător, am așteptat și vr'o câteva cuvinte despre mijloacele de învățământ și de intuițiune, de cari să se folosească învățătorul la predarea cunoștințelor despre comună, ținut etc. O scurtă amintire și indegetare despre folosirea desenului pe tablă, a unei lădițe cu năsip, lut etc, pentru reprezentarea plastică a suprafeței hotarului comunei, s. a. de felul lor, ar fi fost cu atât mai de lipsă, cu cât prin ele se pregătesce calea pentru cetirea și înțelegerea chartelor. Dela înțeleapta întrebuintare a chartelor atărnă foarte mult progresul elevilor în cunoștințele geografice.

În textul menit pentru scolari aflăm o încorrecțitate mai însemnată la pag 9 și 35, unde regatul Dalmatiei se numără și tractează șa parte constitutivă a regatului Ungariei. Este adevărat că în titlul oficios al regelui Ungariei se află și titlul: rege al Dalmatiei; este adevărat că Ungaria a făcut pretențiuni a-i se adaoge și Dalmația, care odinioară făcea parte din regatul Țungar, însă știm cu toții că, aceste pretențiuni nu i s'au implinit. Astăzi Dalmația își trimite reprezentanții sei în senatul imperial din Viena, nu în parlamentul din Buda-Pesta. De facto dar se ține de Austria cislaitană, nu de Ungaria. Având o carte de școală de geografie să predea cunoștințele despre starea actuală a pământului și staturilor, ea nu are să se ocupe cu ceea ce ar fi să fie sub alte împrejurări. Când chiar manuale de geografie eșite în Pesta, nu meră Dalmația la Austria cislaitană, pentru ce să o numărăm noi, în manualele noastre, la Ungaria?

Greșită este mai departe înșirarea coloniei Surinam întră provinciile franceses (p. 48). Surinam este numele părții holandeses din Guyanna, cea francesă poartă numele Guyanna francesă sau Cayenne.

Deasemenea este inesact a număra întră popoarele de seminție germană și pre „Belgieni“ (p. 55). Belgienii, ca națiune politică, se compun din două naționalități deosebite, dintră cari numai Flaman-

șii sunt de seminție germană, pe când Wallonii se țin de seminția romană.

La pag, 13 granatul, opalul și cristalul de munte se numără întră metalele nobile, ceea ce anevoie se va pute întări prin vr'o autoritate mineralogică sau geologică.

La enumerarea arhiepiscopilor catolici (p. 16) trebuia adaos, că cel din Strigoniu este tot odată și primatele Ungariei.

La pag 26 ar fi fost mai esact a zice: consistor român gr. or. în loc de: vicariat....

Numerii de sub p. 1. 2 de pe pag. 10 nu sunt esacți. Tatra mare cu Lomnișul adecă se inseamnă cu 2532 m. = 8000', ear Tatra mică cu o înălțime de 2760 = 6000'.

Numele cetăților Americane: Montreal și Cuebek poate numai din greșeală de tipar se cesc pe p. 62 Mantreal și Cuebel.

O scădere stilistică aflăm pe pag 51 sub p. 1; și terminul peșteră „picurătoare“ (p. 23.) care fără indoială are lipsă de esplicare, nu este potrivit pentru a însemna o peșteră cu stalactiți.

Scăderile indigitate ale „Geografiei“ Dlui Dr. Pop nu alterează valoarea internă a lucrării. Recomendăm deci tuturor bărbașilor nostri de școală această cărticică folositoare.

II.

Tot dl. Dr. N. Pop a mai inavușit literatura scoalei noastre populare cu o altă cărticică folositoare, care acum a apărut în a III-a ediție, portând titlul:

Istoria Ungariei, pentru scoalele populare. Brașov. Tip. Römer și Kamner 1876.

Și această cărticică va face bune servicii instrucțiunei noastre elementare.

Pe 42 pagini 8-o mic se espun momentele mai însemnate din istoria Ungariei în un limbagiu preste tot curat și precis. De sine se înțelege că la locurile potrivite sunt întrătăsute și evenimentele respective din trecutul poporului român. Durere că évenimentele aceste nu au putut fi mai multe și mai glorioase!

Și aici ca și în geografie autorul nu dă nici prea mult nici prea pușin material, ci tocmai atât, cât este de lipsă spre a deștepta în elevul scoalei populare interesul pentru manifestările vieței sociale ale omului. O îmbunătățire s'a făcut în ediția de față prin adausul de „întrebări resumătoare“ după fiecare secțiune.

Consimțim și noi cu espunerile dlui autor, prin cari arată în prefață câștigul, ce se ajunge prin aceste întrebări și dorim ca să contribuie și ele a mări folosul „Istoriei Ungariei“ a dlui Pop.

Greșeli în această cartică n'am întimpinat, totuși unele pasaje am fi dorit a le vedea mai bine precisate.

La pag. 19 se zice: „Posthum resbună pe unchiul seu Csillej, punând să taie capul lui Ladislau Uniade; eară pe Mateiu îl prinse și l' duse cu sine la Praga, unde muri în s'ă prestecâtva timp.“ Invertindu-se aici vorba în jurul lui Mateiu, și construcția „unde muri . . .“ ar trebui redusă la Mateiu. Aceasta însă este fals, căci nu Mateiu, ci regele Ladislau Postumul a fost, care a murit în Praga. Matein Corvin din contră, după cum însuși autorul spune în capitulul următor, f'ă ales de rege al Ungariei, devenind tronul vacant prin moartea lui Posthum.

Pasagiul din urmă despre Aurelian (pag 3) cuprindend lucruri despre cari este încă controversă, s'ar fi putut interpreta după cum se face de regulă în astfel de casuri, mai mult în favorul nostru.

De asemenea autorul ar fi făcut bine să încunjure întrebunțarea pe aceeași pagină și adese în aceeași construcție, aci a prezentului, aci a perfectului istoric. Elevii scoalelor populare, cari nu cunosc încă finețele espresiunei, prin întrebunțarea alternativă a numitelor două forme ușor pot veni în confușiune, cređend că cele espuse acolo în prezentul istoric, s'ar întempla chiar acum, în timpul de față.

Adjustarea tipografică atât a „Geografiei Ungariei“, cât și a „Istoriei Ungariei“ este potrivită; hărtia bună, tipărul desvolt și curat.

D. P. Barcianu.

Locuința omului din punct de vedere igienic.

(După Dr. C. Bock).

Locuința, ce o putem privi ca un vestmēt al omului în dimensiuni mari, îi servește în prima linie ca scut în contra influențelor esteriore și adese totdeodată ca local pentru afacerile chemărei sale. Locuința pentru a fi sănătoasă, trebuie la tot casul să

aibă aer curat, lumină destulă, o temperatură potrivită și să fie uscată. Totdeuna și pe tot locul provin din lipsa acestor recerințe esențiale daune mai mari sau mai mici pentru sănătatea omului. Desvoltarea defectuoasă a organismului, debilitarea trupului, boale și vindecarea lor îngreunată sau cu totul împedecată sunt urmările unei locuințe nepotrivite. Cu cât petrecem mai mult într'o locuință nepotrivită, cu cât vor fi scăderile ei mai mari, cu atât vor fi și daunele pentru sănătate mai însemnate. Mai ales stricăcioasă este locuința rea pentru copii, bătrani și reconvalescenți.

La nici o întemplantare casa să nu fie un aparat, care să împedecce intrarea aerului din afară, din contră ea are să susțină o neîntreruptă comunicație cu atmosfera. Aer, aer curat și proaspēt este o condiție principală pentru viața și sănătatea omului. Trebuie deci să fim cu mare băgare de samă, ca locuințele noastre să fie provădute în tot timpul cu aer curat și proaspēt. Spre acest scop vom opri de la locuință și vom depărta din locuință ori ce ar pute produce stricăciunea aerului (aburi, pulbere, fum, gazuri etc). Vom privi mai înainte în jurul locuinței și prin o curățenie rigoroasă nu vom concede grămădirea de lăpădături, gunoae și escremente, cari toate descompunend-se produc gazuri stricăcioase și aer necurat. Vom pretinde, ca încăperile locuinței să fie înalte și spacioase și să nu fie locuite de un numer prea mare de oameni. Vom îngrijii de o bună și deasă ventilație a încăperilor, mai ales a încăperilor de lucru și de durmit.

Aer curat nici când nu se poate produce prin afumări sau prin desinfecțiuni, ci numai prin schimbarea și improspătarea lui. Cu cât se află mai mulți oameni și mai îndelungat timp într'o locuință, cu atât mai des trebuie ea ventilată. Ventilația să face prin deschiderea ușilor și a ferestilor, fără a produce însă curențul aerului.

Lumina soarelui are o mare influența asupra vieței omului. Oameni, cari petrec în băi și în locuri, în cari nu străbate lumina soarelui, capătă o dispoziție spre boale. La alegerea unei locuințe mai ales în zone reci și moderate, se va preferi totdeuna o locuință în fața soarelui. Ferestile unei încăperi să fie mari, pentru a poate străbate prin ele cantitea recerută de lumină. Chilii întunecoase nu numai că sunt nesănătoase, dar cauzează stricăciune mai ales organului de vedere. Precum întunecimea strică vederii așa și lumina prea intensivă cu deosebire cea reflectată de pe un părete alb sau de pe un object scilpitor. Cu privire la lumina, ce o producem prin arderea lu-

minărilor de său, stearin, parafin sau prin arderea petrolului, uleiului să fim cu băgare de samă, ca aerul din casă să nu se strice prin fumul și gazurile, ce ar pute să rezulta din arderea necompletă a lor. Materialele de luminat, cari produc fum și mirosuri grele sunt stricătioase sănătăței (fumarea mucusului la lumini de său, fumarea lampei de protoleu sau de uleu).

Temperatura locuinței să fie totdeauna mijlocie, nici prea căldă, nici prea rece și mai ales aceasta este de observat în odaia de dormit. Trecerea repede de la receală la căldură și viceversa este stricătioasă și cauzează diferite boale (cataruri și aprinderi). Cuptoarele să fie astfel întocmite, ca materialul de încălzit (lemn, cărbuni) să ardă pe deplin, ca nu din arderea necompletă a materialului să rezulte o stricătioasă a aerului din locuință. Încălzirea cu cărbuni pe vetre deschise este la toată întemplerăa condamnată.

O recerînța principală a unei locuințe este, ca ea să fie uscată. A locui în odăi, în care se înfloresc și se mucesc obiectele este deadreptul un atac în contra sănătăței. Păreții unei locuințe umede evaporază în continuu apă, ce o conțin și astfel cauzează recirea aerului și împovărarea lui cu aburi de apă. Fiind omul în tot timpul încunjurat de o atmosferă încărcată cu aburi, activitatea pelei și plumănilor sale este conturbată. De aci provine o curățire defectuoasă a sângelui care este urmată de cele mai diferite boale. Asemenea este stricătios omului a locui în odăi, în care de curând s'a frecat podurile sau unde se tind rufe la uscat.

Regiunea, în care omul își are locuința, influențează mai mult sau mai puțin asupra vieței și sănătăței. De la poziția unui loc cu privire la regiune atărnă influența soarelui și a vântului, adică a gradului de căldură și de umezeală. Poziția către sud este în deobște cea mai călduroasă, însă totdeauna aceea, care este împreună cu cele mai rapide variațiuni în temperatură. Este dar recomandabil în astfel de regiuni a se scuti în contra variațiunilor temperaturii prin o îmbrăcăminte potrivită. Poziția către nord aduce cu sine o temperatură mai scădută dar o vreme mai constantă. Poziția către est înclină cu privire la însușiri mai mult spre aceea de către nord iar poziția către vest spre aceea de către sud.

Pe șesuri aerul în deobște este mai uscat, temperatura și vremea nu sunt supuse unor mari variațiuni. Pe dealuri mai înalte, aerul este ușor, subțire, curat și uscat, temperatura scădută și lumina potrivită. În văi, aerul se încălzește mai mult sau mai puțin, după cum este lărgimea sau îngustețea

vălei și este mai mult sau mai puțin umed, dupăcum este direcția vălei. Într'o vale strimță, circulațiunea și schimbarea aerului este neînsemnată, prin urmare aerul împovărat cu aburi și gaze stricătioase. Unde se întâlnește o vale strimță cu un șes sau o vale largă încălzirea diferită a aerului produce totdeauna un vânt de dimineață și altul de seară; dimineața trage vântul dela șes către vale, seara din vale către șes. În văi largi, mai ales fiind ele traversate de riuri, aerul circulează mereu și ele posed astfel în tot timpul aer curat și sănătos.

Regiunile, situate în apropierea de apă au un aer lin, cald, dar în urma mării evaporării de apă, totdeauna și foarte umed; ele sunt prin urmare bogate în rouă, neguri și ploii.

Locuințe în păduri dese nu sunt sănătoase din cauza aerului prea împovărat cu umezeală și a lipsei de lumină soarelui. Dealtmătră păduri situate în apropierea locuinței produc mult bine cu privire la sănătate. Regiuni bogate în păduri au o vară mai recoroasă și o eamnă mai călduroasă.

Regiunile moiștoase, sunt pentru locuință cele mai nesănătoase. Ele produc un aer umed împovărat cu gaze stricătioase, rezultate din putredirea materiilor vegetabile și animale.

De sine se înțelege că locuințe, situate în apropierea fabricilor, a spitalelor, a cințirimelor etc. se află în condițiuni stricătioase și nesănătoase.

BIBLIOGRAFIE.

Cu vânt bisericesc la parastasul celebrat de Asociațiunea transilvană pentru Metropolitul Andreiu Br. de Șaguna, ținut de Zacharia Boiu. Sibiu, Tip. archidieceșana 1876.

I. C. Hinteșcu, Proverbele Romănilor. Sibiu. Editura și tiparul tipografiei eredei de Closius, 1877.

Indreptare.

În numărul 22 pag 175 c. 2 rândul 4 de sus să se cetească în loc de: „dar și are rațiuni“, „dar n'are rațiuni“
